Arany Dániel Matematikai Tanulóverseny
2009/2010-es tanév
2. (döntő) forduló
kezdők III. kategória

Megoldások és javítási útmutató

1. Léteznek-e olyan t és u pozitív egész számok, melyekre $7^t - 3^u$ osztható 10^{200}-nal?

Megoldás. Tekintsük a $3^1, 3^2, 3^3, \ldots$ számokat. Ezen számok utolsó 200 jegyéből alkotható számok nem lehetnek mind különbözőek, hiszen csak véges sok különböző végződés lehet. Van tehát valamilyen m, illetve n kitevő, melyekre 3^m és 3^n utolsó 200 jegye megegyezik. Ez azt jelenti, hogy $10^{200} \mid 3^m - 3^n = 3^n \cdot (3^{m-n} - 1)$. Mivel pedig 10 és 3 relatív prímek, ezért $10^{200} \mid 3^{m-n} - 1$. Van tehát olyan 3-hatvány, mely 1 maradékot ad 10^{200}-nal osztva. Hasonlók mondhatók akkor, ha 3-hatványok helyett 7-hatványokról van szó, tehát van olyan 7-hatvány, mely szintén 1 maradékot ad 10^{200}-nal osztva. Ha az alkalmas kitevőket t-vel, illetve u-val jelöljük, akkor azt kapjuk, hogy $7^t - 3^u$ osztható 10^{200}-nal.

2. Jelölje π_n az első n páratlan prímszám szorzatát és legyen k természetes szám! Igazolja, hogy a $(\pi_n + 1)^{2^k} - 1$ számnak legalább $n + k$ különböző prímosztója van!

Megoldás. Mivel $x^m - 1$ osztható $(x - 1)$-gyel, $(\pi_n + 1)^{2^k} - 1$ osztható π_n-nel. Tehát csak azt kell igazolni van legalább k darab a π_n prímeitől különböző prímosztója.

Teljes indukcióval bizonyítjuk. Ha $k = 0$, akkor az állítás nyilvánvaló. Tegyük fel, hogy $(\pi_n + 1)^{2^k} - 1$ rendelkezik legalább k darab, a π_n prímeitől különböző prímosztóval:

$$(\pi_n + 1)^{2^{k+1}} - 1 = \left((\pi_n + 1)^{2^k} - 1\right)\left((\pi_n + 1)^{2^k} + 1\right).$$

A jobb oldalon mindkét tényező páratlan és a különbségük 2, tehát a második tényezőnek van legalább egy az első tényező prímosztóitól különböző prímosztója, tehát a bal oldalnak van legalább $k + 1$ darab a π_n prímeitől különböző prímosztója.

3. Daraboljon fel egy négyzetet legfeljebb 10 darabra úgy, hogy a darabokból három egybevágó négyzetet lehessen összerakni!

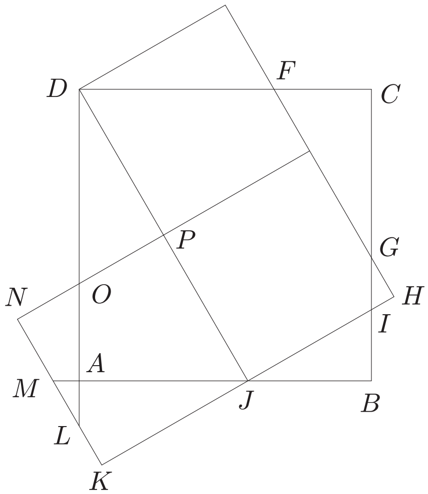

1. megoldás. Valójában 7 darabbal is megvalósítható a kívánt konstrukció.

Feltehetjük, hogy a kiindulásként rendelkezésre álló négyzet egységnyi oldalhosszúságú. Ekkor a három majdani kis négyzetnek az oldala $1/\sqrt{3}$ lesz. Fektessünk egy $1/\sqrt{3}$ oldalhosszúságú négyzetrácsot az egységnégyzetünkre az ábrán látható módon. A három kis négyzetnek az egységnégyzeten túlnyúló darabjai éppen alkalmasak lesznek arra, hogy a kis négyzetek által le nem fedett részeket kipótoljuk. Az ábrán látható kis háromszögek mindegyike derékszögű, másik két szögük 30, illetve 90 fokos. Mindre érvényes tehát az, hogy az átfogó éppen 2-szer akkora, mint a kisebbik befogó, a nagyobbik befogó pedig $\sqrt{3}/2$-szerese az átfogónak. Ennek felhasználásával a háromszögek oldalai mind kiszámolhatók. Tudjuk, hogy $DE = 1/\sqrt{3}$. Ebből $DF = 2/3$, valamint $EF = 1/3$. $FC = DC - DF = 1 - 2/3 = 1/3$. Innen már következik, hogy DFE egybevágó GFC-vel. Hasonlóan egyszerűen adódik, hogy DOP egybevágó JMK-val, hiszen a hosszabbik befogójuk mindkét esetben egy kis négyzetnek az oldala, azaz $1/\sqrt{3}$ hosszú. Már csak a JIB háromszöget kell valahogy összeraknunk az $NMAO$ négyszög, illetve a GIH háromszög segítségével. Láttuk, hogy $DP = 1/\sqrt{3}$. Ebből $OP = 1/3$. Tehát $NO = 1/\sqrt{3} - 1/3 = \left(\sqrt{3} - 1\right)/3$. Innen

$$NL = \sqrt{3} \cdot NO = 1 - \left(1/\sqrt{3}\right).$$

Mivel $AD = 1$, ezért az AJD háromszögből $AJ = 1/\sqrt{3}$. Tehát $JB = 1 - \left(1/\sqrt{3}\right)$. Tehát $NL = JB$, azaz NLO egybevágó BJI-vel, vagyis akár le is fedhetnénk a BJI háromszöget az NLO háromszöggel. A gond csak az, hogy így az MLA háromszöget 2-szer is használjuk, míg az IGH háromszöget egyszer sem. Készen leszünk tehát a bizonyítással, ha belátjuk, hogy MLA és IGH egybevágóak.

Láttuk, hogy $JB = 1 - \left(1/\sqrt{3}\right)$. Innen

$$JI = \left(1 - \left(1/\sqrt{3}\right)\right) \cdot \left(2/\sqrt{3}\right) = 2/\sqrt{3} - 2/3.$$

Mivel pedig $IH = JH - JI$, ezért $IH = 1/\sqrt{3} - 2/\sqrt{3} + 2/3 = 2/3 - 1/\sqrt{3}$. A JMK háromszögből $JM = \left(2/\sqrt{3}\right) \cdot JK = \left(2/\sqrt{3}\right) \cdot \left(1/\sqrt{3}\right) = 2/3$, valamint láttuk, hogy $AJ = 1/\sqrt{3}$. Innen $MA = JM - AJ = 2/3 - 1/\sqrt{3}$. Tehát $IH = MA$, azaz MLA és IGH valóban egybevágóak.

A kétszer használt MLA háromszög tehát egyik esetben kiváltható az IGH háromszöggel.

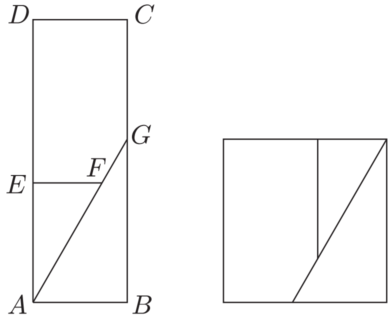

2. megoldás. A feladat megoldható úgy is, hogy az eredeti négyzetet 9 darabra vágjuk. Legyen az eredeti négyzet oldala egységnyi hosszú. Bontsuk fel a négyzetet három téglalapra, melyek oldalai $1/3$, illetve 1 egységnyiek. Egy ilyen téglalapot az ábra szerint három részre vágva, egy $1/\sqrt{3}$ oldalú négyzetet rakhatunk össze belőle. Az ábrán $AB = CD = 1/3$; $ED = BG = 1/\sqrt{3}$; $AE = GC = 1 - 1/\sqrt{3}$. ■

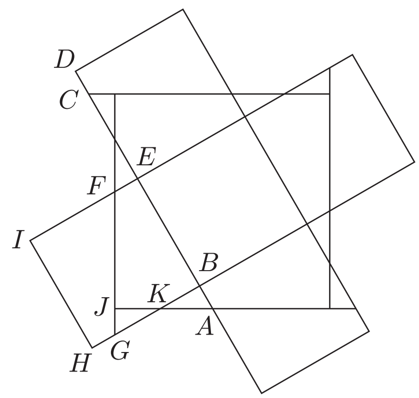

3. megoldás. Helyezzünk az egységoldalú négyzetre egy $1/\sqrt{3}$ oldalú négyzetrácsot az ábra szerint úgy, hogy a középső négyzet szimmetria-középpontja egybeessen az egységoldalú négyzet középpontjával, a megfelelő oldal-egyenesek pedig 30, ill. 60 fokos szöget zárjanak be egymással. Ekkor $AC = 2/\sqrt{3}$. Mivel viszont BD szintén $2/\sqrt{3}$ hosszú, így $AB = CD$. Szimmetria okokból egyrészt $AB = EF$, másrészt $CD = GH$. Így tehát $EF = GH$, vagyis a $GBEF$ trapéz egybevágó az $FIHG$ trapézzal. Ezért a $GBEF$ trapéz területe az $1/\sqrt{3}$ oldalú $HBEI$ négyzet területének fele. Ugyanekkora területű az $AEFJ$ négyszög is, hiszen négy elforgatott példánya együtt éppen 2 kis négyzetnyi területet ad. Ezek szerint az ABK és a GJK háromszögek azonos területűek, tehát egybevágók is, hiszen megfelelő szögeik megegyeznek. Innen már közvetlenül adódik a megfelelő átdarabolás 9 darabbal. ■